



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## Universitätsbibliothek Paderborn

### Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII

Toledo, Francisco de  
Coloniæ Agrippinæ

1. Quid sit peccatum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916



INSTRUCTIONIS  
SACERDOTVM,  
DE POENITENTIA,  
LIBER III.

*Quid sit peccatum.*

CAPVT I.

**S**ACRAMENTVM hoc poenitentiae plurimas continet difficultates Sacerdoti cognitu necessarias : ob id librum integrum in eis enodandis collocauimus. Sunt autem suo ordine quinque tractanda, materia, forma, minister, poenitens, & huius sacramenti effectus. Et quidem materia duplex est, altera remota, altera propinqua. Vt enim in baptismo erat materia remota, scilicet aqua; & propinqua, scilicet ablutio, ita in isto est materia remota, & haec est peccatum. Est enim materia propinqua, ver. gra. contritio, confessio, satisfactio, seu peccatum contritum, confessum, & satisfactio expositum.

A remota ergo materia, doctrinae ordine, incipiamus. Ac primum omnium tractandum se offert. Quid sit peccatum. Omittis autem aliorum descriptionibus, sic videtur nobis clare, & breuiter posse describi: Peccatum, est recessus à regula diuina voluntarius. In qua descriptione quatuor continentur partes.

Prima est, *recessus*, id est, quaedam deuiatio, & separatio ab aliquo stabili principio. Peccatum enim est, non aliqua substantia, aut corpus, aut entitas positiua, sed quaedam separatio, quidam defectus. Altera pars est, *à regula*, ne intelligeremus, hanc separationem esse à loco aliquo, vel alio quouis, ob id additur separatio à regula. Vocamus regulam, principium

quod-



quoddam, cui agens suum effectum, vel operationem conformare intendit. Recessus ergo, & defectus à regula propoliti peccatum dicitur. Vnde, Monstrum, peccatum naturæ dicitur, quia non conformatur regulæ naturæ, secundum quam effectus talis taliter debet esse formatus. Similiter error in imagine, vel aliquo artificio dicitur peccatum artis, quia regulæ artis non conformatur effectus. Non de his peccatis fit mentio in præsentî, ob id additur tertia pars, *Diuina*. Per regulam autem diuinam intelligo, tam præceptum supernaturale, vt præceptum de fide habenda, de suscipiendis sacramentis, de adoratione, & alijs huiusmodi, quam naturale, vt præcepta Decalogi, & humanum, vt præcepta Prelatorum, & superiorum. Omnia enim diuina dici possunt, quatenus à Deo sunt, siue mediatè, siue immediatè: natura enim à Deo est potestas humana, & Ecclesiastica per Deum est. Ista præcepta dirigunt, & regulant operationes humanas in finem. Recessus ergo à tali regula, peccatum est, non tamen quicumq; recessus; ob id additur quarta particula, *voluntarius*. Vt aliquid dicatur voluntarium, tria sunt necessaria.

Alterum est, vt à voluntate procedat, siue quoniam in ipsa voluntate est velle, & nolle, siue quia à voluntate imperatur: omnis enim operatio, etiam exterior, quæ nobis voluntibus fit, voluntaria dicitur. Vnde vesci, voluntarium est, cum volentes vescimur: similiter ambulare, occidere actualiter, & similia. Vt ergo sit peccatum, debet esse recessus voluntatis, siue à voluntate procedens. Vnde, regula generalis sit: Quicquid in nobis fit, quod nec in voluntate est, nec à nostra voluntate est, peccatum non est. Vnde quantumcumque occurrant imaginationes turpes, & contra fidem cogitationes, motus etiam carnis, vsque ad effusionem seminis procedentes, nisi volūtas acceptet, aut consentiat, peccatum non est.

Alterum est necessarium, vt aliquid dicatur voluntarium, putà, quod sit ex deliberatione procedens, liberum, id est, quod in nostra sit potestate, vt sit, vel nō sit, vt quamuis sit actus voluntatis, si tamen necessarius est, ita vt non sit in nostra potestate non velle, tunc non dicitur voluntarius. Ex quo fit, quod cum ex aliqua vehementi passione accidit, vt in voluntate insurgat volitio vindictæ, aut alicuius mali, si talis est, vt non sit pro tunc in nostra potestate, non velle, non sit peccatum, donec iam induat rationem voluntatis, & in manu nostra sit prorsus expellere talem volitionem. Dico autem prorsus, quia



aliquando aliqua ex parte est in manu nostra, licet non totaliter. Et tunc grauius, vel leuius peccatum est, quo magis, vel minus est voluntarius actus, vel recessus. Vide igitur quid peccatum sit: est enim recessus voluntarius à diuino præcepto, cui conformare tenemur vitam, & operationes nostras. Tertium est, si homo sciat, vel scire teneatur se agere contra regulam, unde ignorantia efficit inuoluntarium, & excusat à peccato, quando non est crassa.

*De peccatorum differentijs in communi.*

CAPVT II.

**A**liquot peccatorum diuisiones, si non omnes, saltem quæ ad nostrum faciunt institutum, prosequi oportet. Et primo, peccatum diuiditur in mortale ex genere suo, & veniale ex genere suo. Pro quo notandum est, quod bifariam contingit à regula diuina recedere: Vno modo agendo contra ipsam regulam: altero, non agendo secundum regulam, sed præter eam. Ab vna enim via recedere possumus, aut contrariam sequendo viam, aut diuersam. Ille agit contra præceptum, qui oppositum præcepti facit; ille verò præter, qui aliquid facit, quod licet non sit contra præceptum, non tamen tendit in finem præcepti, qui Deus est: ver. gra. qui occidit, agit contra præceptum, *Non occides*: qui verbum otiosum, aut mendacium iocosum dicit, non omnino contra præceptum facit, tamen facit aliquid, quod in Deum non est ordinatum. Id totum, quod contra præceptum est, dicitur mortale ex genere suo, quia ex se inductiuum est mortis spiritualis, quæ est ablatio gratiæ, si esset. Id verò quod est extra præceptum, veniale ex genere suo dicitur: peccatum quidem est, quia est recessus à regula, sed ex se gratiæ ablatiuum non est: Deus enim gloriofus non obligauit omnes actiones nostras sub præcepto, sed quasdam alias multas reliquit; sed nos debemus eas secundum nostrum finem exequi, quod non facientes, peccamus venialiter. Notandum tamen est, quod non omne mortale ex genere vere est mortale, id est, auferre gratiam sufficiens est: sicut etiam non omne veniale ex genere, verè est veniale; nam gratiam auferre sufficit aliquando. Explico primum; Mortale ex genere duplici ex causa non est vere mortale, sed sit veniale per accidens.